

an et quantum metus moverit; potest enim alicui inferri metus gravis, et nihilominus ipse non operari ex metu, sed quia placet res ipsa quæ postulatur, et tunc non videtur in conscientia posse discedere ab actu, seu professione sic facta, licet, si in foro exteriori probet metum, judicandus sit liber. Simili ergo ratione, si quis non amplius moveatur ex metu gravi, quam alius ex levi, non videtur in conscientia propter talem metum irritari actum; et e converso, si aliquis non minus moveatur interius ex objecto levi, quam vir constans ex gravi, non minus irritabitur actus in conscientia, licet in exteriori foro aliter judicetur.

13. Atque hæc sententia fortasse haberet probabilitatem, si verum esset metum natura sua irritare professionem, quia privat aliqua libertate; tunc enim revera non tam esset considerandum qualis sit causa metus, quam qualis sit apprehensio ejus, vel potius quantum sit ipse metus, quia non causa vel objectum metus secundum se, sed formalis metus est, qui tollit et minuit libertatem; ergo in foro conscientia hoc esset attendendum, si ex natura rei professio esset nulla ob defectum libertatis, sicut de dolo et ignorantia statim dicemus. At vero, quia fundamentum illud falsum est, ut ostendi, dicendum in præsentia censeo, non solum in foro exteriori, sed etiam in conscientia, levem metum ex parte causæ et objecti non irritare professionem, quantumcumque moveat vel perturbet profitentem, dummodo non tollat usum rationis, nec libertatem sufficientem ad peccandum mortaliter. Probo, quia Ecclesia nunquam irritavit talem professionem, sed illam simpliciter voluit esse validam, nulla ratione habita apprehensionis, vel perturbationis ipsius profitentis. Merito autem ita statuit, tum quia lex generalis non respicit particulares casus; tum etiam, quia illa apprehensio, vel perturbatio, non potest moraliter probari in foro Ecclesiæ; et ideo non potuit juxta illam recte fieri irritatio, sed juxta rei habitudinem seu qualitatem.

14. *Prima limitatio et assertio circa metum gravem.* — Atque eadem ratione, non refert quod ex magnitudine timoris seu objecti ejus parum aliquis perturbetur; satis enim est quod vere timeat, et quod ex timore profiteatur, quia tunc etiam actus cadit sub legem irritantem universaliter latam. Dico autem satis esse quod timeat, et quod ex timore profiteatur, nam hæc duo in conscientia necessaria

sunt, in quo sententiam Navarri maxime probo. Si quis enim, non obstante exteriori causa et comminatione, quæ judicio prudentum esset sufficiens, ut vir vel femina constans timeat, nihilominus ipse interius et in re non timeat, et nihilominus vellet religionem ingredi, non ex timore, sed propter alias causas, professio esset valida, nec posset talis persona tuta conscientia liberari jugo religionis per sententiam; nam licet fortasse in foro exteriori obtineret intentum suum, probando sufficientem causam timoris, tamen apud Deum non obtinebit, cum revera ex tali causa non fuerit ortus timor, qui est vera et proxima ratio hujus irritationis.

15. *Secunda limitatio et assertio.* — Idem similiter censeo, etiamsi ortus sit timor, quando ille non est causa profitendi, ut contingeret in eo qui, dum timeret, haberet expressam voluntatem profitendi, etiamsi nulla esset timendi ratio, propter bonum ipsius religionis. Contingit enim ut vexatio det intellectum, et timor mali imminentis sit occasio concipiendi bonum religionis, ita ut jam homo ex amore illius, et non tantum ex timore incusso ad profitendum moveatur; et tunc assero professionem in conscientia esse validam, etiamsi in exteriori foro apparenter probari possit nulla. Ratio est, quia revera tunc, qui sic profitetur, ita se gerit ac si non haberet metum, qui ibi omnino per accidens ac concomitanter se habet. Item, quia si professio, prius facta ex metu, postea interius ratificetur, incipit esse valida, ut postea dicam, quamvis in foro exteriori judicanda esset invalida; sed in prædicto casu, in eodem momento quo fit professio, rata habetur per voluntatem tam liberam, quam postea esse posset transacto metu; ergo in conscientia ex tunc est valida talis professio. Neque est inconveniens quod interdum possit in hoc discrepare judicium externi fori a foro conscientia, quia leges humanae non judicant de internis, et secundum id judicant, quod regulariter evenire solet; quando autem intervenit gravis causa metus, actus regulariter fit ex metu, et ideo in foro exteriori ut talis judicatur.

16. *Dubium de timore reverentiali.* — Solet autem hic specialiter dubitari an metus reverentialis feminae, verbi gratia, sit sufficiens ad irritandam professionem ex illo factam. Et ratio dubitandi est, quia id simpliciter asseruit gloss., in c. *Præsens*, 20, q. 3, quam glossam ut singularem commendat Navarr., in Summ., c. 22, n. 51, vers. 8, et consil. 9,

de His quæ vi, qui hoc eliciunt ex d. c. *Præsens*. In contrarium autem est, quia timor reverentialis non videtur gravis, nec cadens in constantem virum, quia, regulariter loquendo, neque objectum ejus grave est, neque ratio timendi sufficiens. Ut vero respondeamus, cavenda imprimis est ambiguitas in significatione illius vocis, *timor reverentialis*; aliquando enim significat solam interiorem reverentiam ad aliquam personam, ut patris, tutoris, etc., cum quadam verecundia, quæ puerum detinet, ne voluntati patris audeat contradicere. Et hunc metum reverentialem minime sufficere existimo ad irritandam professionem. Quod contra prædictam glossam, et plures alios, quos refert, tenet Covar., in 4, p. 2, c. 3, § 6, n. 7; Salzedo, super regul. 532; Bernard. Dias, ampliacione 1; Henr., l. 11 de Matrim., c. 9, n. 5; Ludov. Lopez, 2 p. Instruct. in materia de Matrim., c. 40, § Primo igitur. Et plures juristæ, quos allegat et sequitur Sanchez, lib. 4 de Matrim., disp. 6, n. 18. Et quidem ad hominem magnum argumentum est, quod hic metus non irritat matrimonium carnale, ut prædicta glossa fatetur, et est communis sententia Doctorum, quos referunt citati auctores; ergo nec professionem irritabit. Patet consequentia, quia quoad hoc æquiparantur hi actus ab omnibus fere jurisperitis, nec potest verisimilis ratio differentia assignari. Ratio vero a priori est, quia nullum est decretum canonicum irritans tale matrimonium; ergo non habet unde sit nullum, juxta superius dicta. Antecedens probatur, quia imprimis d. c. *Præsens* nihil probat, quia ibi non solum intervenerat timor reverentialis, sed etiam absoluta coactio, ut patet ex illis verbis: *Sub testificatione jurejurando firmavit (scilicet, pater Artho) quod quando primitus ei cucullam induit, idem Lambertus semper restitit, et nunquam se fieri monachum consensus, sed demum ab insequentibus monastico habitu violenter est indutus.* Non fuit ergo timor reverentialis, sed coactio manifesta, præter multa alia, quæ ibi intervenerunt, propter quæ evidens erat illam non fuisse professionem. Apparentius argumentum pro illa sententia sumi solet ex c. *Puellæ*, 20, q. 1, ubi dicitur: *Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, etc.* Significatur ergo parentum imperium, cui puella propter reverentiam non audet contradicere, moralem coactionem sufficere, quæ excuset ab obligatione voti. Verum tamen textum hunc exponere videtur Clemens III, in c. *Cum virum*, de Regularib., ibi:

Non videtur illa monasticae professionis a se jugum posse excutere, cum eam non constet evidenter contradixisse; et iterum infra: Si eam quandoque contradixisse constiterit. Et inferius allegat verba Leonis, in d. c. *Puellæ*; et intelligenda dicit de femina constituta in ætate nubili, quæ non potest cogi ut parentum sequatur voluntatem; coactionem autem tunc fieri intelligit, quando ipsa contradicit; quando ergo non contradicit, licet taceat fortasse ex reverentia, non cogitur, nec in foro exteriori ex hoc solo principio potest talis professio nulla judicari; et in interiori valida est, si revera profitens internum consensum adhibuit. Præterea, in d. c. 1, de His quæ vi, non irritatur hic consensus, nisi intercedente metu mortis, sub quo omnis metus cadens in constantem virum ad summum comprehenditur; ille autem timor reverentialis non potest dici metus cadens in constantem virum, sed ad summum reputari solet levis, seu modica coactio, quæ non sufficit, ut dicitur in c. *Insinuante*, Qui cler. vel vovent., et notavit Panorm., in cap. *Cum virum*, de Regular., in fin.

17. Alio vero modo timor reverentialis includit non solum imperium paternum, cui ex reverentia non contradicitur, sed etiam coactionem aliquam, per quam puer cogitur eam reverentiam patri præstare, ut etiam in hoc negotio ejus non audeat contradicere voluntati; hic autem timor non est, nisi præcesserint minæ, ut Abbas supra notat ex Innocentio, in cap. *Cum causam*, de Offic. deleg.; et Bartol., in lib. 1, § *Quæ onerandæ*, ff. *Quarum rerum actio non datur*, et ex multis aliis idem notat Covar. supra, n. 4. Sic ergo sumptus metus reverentialis sine dubio sufficit ad irritandam professionem, ut iidem auctores docent; quia etiam sufficit ad irritandum contractum matrimonii, et ut alii contractus irritentur. Proprium vero fundamentum esse debet, quia talis timor est cadens in constantem virum; et ideo necesse est ut malum, quod pater comminatur, sufficienter grave sit, et quod ipsa comminatio sit sufficiens, juxta superius dicta de metu gravi. Existimo autem non esse necessarium quod minæ formales sint, ut sic dicam, sed satis esse quod filius habeat sufficientem causam, et indicia ob quæ timeat a parente grave aliquod nocumentum, si ei contradicat. Et hoc videtur significare Abbas supra cum ait: *Quando præcesserunt minæ, vel verbera, vel pater erat terribilis.* Quare, ad discernendum in particulari quan-

do est sufficiens comminatio, et de malo satis gravi, iudicium prudentis viri maxime necessarium est.

18. Circa hanc vero partem occurrerant tractanda duo decreta Concilii Tridentini. Unum est de poena imposita his, qui per metum cogunt aliquem profiteri, sed hoc sufficienter tractatum est supra præcedenti libro. Aliud decretum est, quo præscribit modum et tempus quæ servare debent professi, si velint propter hanc nullitatem habitum deserere. Sed illud melius explicabimus infra.

19. *Ultimum dubium.* — Ultimo ergo inquiri hic potest, an, si ex parte religionis acceptatio vel receptio sit facta per vim, seu metum cadentem in constantem virum, irrita fiat professio. De qua re nihil invenio expresse tractatum in citatis auctoribus, cum tamen utraque ex parte dubia videatur: solus Lessius, ex his quos viderim, quæstionem quasi obiter attingit, et pro affirmativa parte resolvit, lib. 2, cap. 41, dub. 7, num. 61, quæ suaderi potest in hunc modum; nam in contractu, ut justitia servetur, æqua debet esse utriusque partis conditio; sed hæc professio est quidam contractus inter religionem et religiosum, ut sæpe dictum est, et ideo non potest fieri sine utriusque partis consensu, ut recte notavit Abbas, cum Innoc., in cap. *Porrectum*, de Regul., n. 10. Ergo si ex parte religiosi requiritur consensus omnino liber a prædicto metu, etiam ex parte religionis eadem immunitas concedenda est, alioquin non esset æqualitas. Confirmatur a simili de matrimonio: iniquum enim fuisset ex parte feminarum irritare consensum datum ex metu, et non ex parte virorum, aut e converso. Contraria nihilominus pars ex eo suadet, quod talis irritatio nullo jure habetur; unde cum ex sola rei natura non habeatur, ut supponimus, non possumus illam cum fundamento asserere. Etenim quod ex parte profitentis consensus per metum irritus factus sit per legem, non satis est ut idem ex parte religionis dicamus, quia in materia adeo speciali et odiosa, non possumus per argumentum a simili extendere jus. Maxime quia etiam de persona profitente non est jus adeo expressum, quin oporteat ex consuetudine, et aliis conjecturis, illud ita interpretari; ex parte vero religionis nec sunt aliquæ conjecturæ, nec talis consuetudo locum habet; nam fortasse nunquam visum est in Ecclesia, quod professio iudicata sit nulla propter metum religioni seu prælato ejus incussum; nec quod religio eo titulo aliquem a se expellere volue-

rit. Unde additur seu augetur ratio, quia hic non intercedit ratio similis, vel æqualis, etiamsi ab illa argumentari velimus: nam imprimis vis et metus facile infertur pueris et juvenibus ingredientibus religionem, et ideo necesse fuit canonicum jus huic malo succurrere. Religionem autem vix potest talis vis inferri, vel, licet possit, casus est tam rarus, ut non oportuerit in universali lege illius rationem habere. Deinde professio ex parte ingredientis est longe difficilior et onerosior, quam ex parte religionis, ut per se constat, et ideo merito fieri potuit hic favor se tradenti, non vero acceptanti. Et in his multum differt inter professionem et matrimonium, ac propterea argumentum etiam inde desumptum efficax non est.

20. *Resolutio difficultatis.* — Quapropter, pensatis omnibus, hanc posteriorem partem existimo veriorum. Itaque necessarius quidem est voluntarius consensus religionis, per eum qui potestatem habet, ut professio teneat, ut probat ratio facta de mutuo contractu, et est communis sententia, in cap. *ad Apostolicam*, et cap. *Porrectum*, de Regul., ex quibus iuris id etiam sumitur. Quapropter si ob metum vel ob quamcumque aliam causam superior fingat se recipere professionem, re tamen vera non habeat animum neque intentionem admittendi, professio valida et consummata non erit, quia actio exterior in his contractibus nihil efficit sine consensu, ut est in jure notum. Nec mirandum hoc est, nam si Baptismus, qui adeo ad salutem necessarius est, est nullus, si minister non habet intentionem dandi, quid mirum si professio non perficiatur, si minister non habet intentionem acceptandi? Verum est in foro exteriori causam hanc nullitatis non esse admittendam, quia probari non potest. Existimo etiam religiosum ipsum non teneri credere prælato hoc asserenti, quia indignus est de fide, qui in negotio tam gravi dicit se fictum fuisse; imo ob eandem rationem credo non posse illi credere in eum finem ut religionem deserat in religionis injuriam, et cum gravi periculo frangendi fidem Deo datam, quam certus est se dedisse, quantum est ex parte sua, et sufficientem probationem non habet ut credat non fuisse acceptatum, neque ut sua auctoritate illam frangere audeat. Si autem velit fidem adhibere, ut remedium quærat, non male faciet. Quid autem remedii supersit, infra suo loco dicam.

21. *Dubium speciale.* — At vero si prælatus

non fite, sed vero consensu professionem acceptavit, etiamsi ex quocumque metu id fecerit, valida est professio. Probatur argumento supra facto, quod videtur conveniens supposita sententia, quam omnino veram existimo, metum ex sola rei natura non reddere inefficacem talem consensum, cum non habeamus jus ecclesiasticum, nec consuetudinem, aut aliud principium unde id colligamus factum esse ab Ecclesia; et hoc maxime videtur certum, quando persona recepta non est indigna, nam tunc licet is, qui religionem cogit, injuste faciat, tamen in effectu ipso non infert gravem læsionem religioni, cum persona recepta non sit ad illum statum inepta, et ideo tunc nulla videtur esse sufficiens ratio irritandi talem contractum. At vero si persona esset indigna, propter gravem læsionem religionis videretur esse major ratio hujus irritationis; sic enim dicunt communiter Doctores, sæpe contingere ut contractus, ex metu factus, si gravem etiam læsionem contineat, rescindatur, qui alias non rescinderetur, ut videre licet in Covar., in 4, p. 2, c. 3, § 6, n. 4. Quod autem in aliis contractibus irritatur, in his, quæ rescindi non possunt, postquam rata sunt, sufficere solet ut a principio non valeat. Verumtamen etiam in eo casu non existimo hoc esse verum, quia etiam in illo nullum est jus irritans, sine quo congruentiæ non sufficiunt. Imo fortasse, quia hæc læsio rara est, et moraliter vix potest esse adeo gravis, quin aliis modis præveniri aut reparari posset, ideo jure communi considerata non est, nec sufficiens existimata ad talem legem ferendam. Verum est, si religio ob eam causam temporale damnum patiatur, vel alendo personam inutilem, vel ultra numerum eorum quos potest sustentare, teneri eum qui metum intulit, ad hoc damnum resarciendum; et hæc de metu.

CAPUT V.

UTRUM AD PROFESSIONEM NECESSARIUS SIT CONSENSUS ITA LIBER, UT NON PER DOLUM VEL IGNORANTIAM DETUR.

1. *Ratio dubitandi proponitur.* — Superest dicendum de professione facta per errorem vel ignorantiam, an, scilicet, valida sit. Et est ratio dubii, quia vel talis professio esset irrita ex solo naturali jure, vel ex positivo canonico; neutrum videtur dici posse; ergo. Minor quoad priorem partem ex dictis in præcedenti puncto patet, quia non minus causat

involuntarium metus quam ignorantia, ut constat ex doctrina D. Thom. 1. 2, q. 6; ergo si metus ex natura rei non irritat professionem, quantumcumque gravis sit, nec ignorantia irritabit. Altera vero pars minoris probatur, quia nullum est jus irritans talem consensum seu professionem; imo cap. ult., 20, q. 3, significatur professionem per dolum factam validam esse, quamvis bona talis religiosi in religionem non transeant, sed hæredibus reddenda sint.

2. Circa hoc varias sententias invenio: nam Hosti. et Raymundus, quos refert Sylvest., verb. *Religio*, q. 11, dixerunt, non obstante deceptione vel ignorantia, validam esse professionem, quia conditio ejus, qui sic decipitur intrando religionem, melior facta est. Allegatur etiam cap. *Ex parte*, 2, de Convers. conjug., ibi: *Quamvis falsa sit causa, per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta*, et cap. *Veniens*, eod. tit., ubi, non obstante quodam dolo, professio quæ omnino valida et rata habenda dicitur. Denique allegatur cap. *Cum dilectus*, de His quæ vi, ubi glossa ult. dixit, licet dolus interveniat in spiritualibus, et det causam contractui, non subveniri dolum passo. Ubi Panor., n. 12, rationem addit, quia ille est bonus dolus; jura autem non subveniunt, nisi contra malum dolum. Denique Navar., cons. 46, de Regular., quod incipit, *Herus*, absolute dixit, quod professio facta per dolum valet in utroque foro quoad profitentem, et quoad monasterium, citatque cap. *Constituit*, 20, q. 3, ubi gloss. idem affirmat; et Angelus, verb. *Religiosus*, n. 24. Confirmari potest hæc sententia, quia si deceptio annullaret professionem, etiam importunæ preces, et blanditiæ illam annullarent; consequens autem est plane falsum; ergo. Sequela patet, quia in diminuendo voluntario dolus, et blanditiæ, seu preces importunæ æquiparantur, quia revera virtualiter nonnulla deceptio et dolus in importunis precibus et in blanditiis involvitur, nam mens ejus, qui blanditiis afficitur, aliquo modo obscuratur, et impeditur ne severitatem religionis apprehendat.

3. *Error seu ignorantia duplex esse potest in hac materia.* — Nihilominus hæc sententia in universum et sine ulla restrictione defendi non potest, ut ex dictis supra in simili quæstione de voto in genere manifestum est, nam quoad hoc eadem est profecto ratio de professione. Dico ergo aliquam ignorantiam seu deceptionem reddere professionem nullam, non